

Mezipohlavní rozdíly v profilu rizikového chování u adolescentů

Výzkumů, které nalézají signifikantní vztah mezi pohlavím a mírou rizikového chování u dospívajících, existuje mnoho (např. Verešová, 2020; Čerešník & Gatíal, 2014; Pavlovič et al., 2013; Čerešník, 2019; Zemanová & Dolejš, 2018). Uvedené výzkumy mají navíc společné to, že přišly s výsledkem, že jsou to právě chlapci, kteří obvykle dosahují vyšší míry rizikového chování. Z výše uvedeného je tedy dle našeho názoru možné implikovat hypotézu, že chlapci a dívky se v adolescenci signifikantně liší profilem rizikového chování. Tyto výsledky jsou pro nás zajímavé, a tak jsme se je rozhodli ověřit také na našem výzkumném souboru tvořeném studenty a studentkami ze Zlínského kraje. Pro tento účel jsme tedy použili datovou matici o 200 záznamech získaných od 36 (tj. 18 %) studentů a 164 (tj. 82 %) studentek středních škol ve věku od 15 do 19 let. Přičemž 85 (tj. 42,5 %) z celkového počtu respondentů/respondentek navštěvovalo gymnázium a 115 (tj. 57,5 %) střední odbornou školu. Jedná se o datový soubor získaný pro účely vlastní bakalářské práce.

Zmiňovanou hypotézu o statistické významnosti vztahu mezi pohlavím a rizikovým chováním jsme se rozhodli ověřit pomocí Hotellingova testu. Jedná se o statistický postup, který je variantou MANOVY. MANOVA vysvětluje chování několika závisle proměnných za pomoci jednoho či více faktorů. Může nám tedy říci, zda má daný regresor vliv na skupinu závisle proměnných. Nedozvíme se však v jakém směru nebo jak významný vliv má na jednotlivé proměnné. Tento problém je možné vyřešit použitím Hotellingova testu, který taktéž zkoumá chování několika závisle proměnných, avšak v našem případě pouze v závislosti na jednom regresoru o dvou úrovních. Může nám tak přiblížit směr působení daného regresoru i jeho vliv na jednotlivé závisle proměnné (Dostál, 2016). Do našeho modelu jsme zařadili následující proměnné:

- závisle proměnné – abúzus návykových látek, šikana;
- nezávisle proměnná – pohlaví.

Poté jsme se již přesunuli k ověření hypotézy o mezipohlavním statisticky významném rozdílu v profilu rizikového chování u adolescentů pomocí programu Statistica a již zmiňovaného Hotellingova testu, který spočíval v tom, že jsme si za závisle proměnné zvolili skóry abúzu návykových látek a šikany měřené pomocí dotazníku Výskyt rizikového chování u adolescentů – VRCHA (Dolejš & Skopal, 2013) a za nezávisle proměnnou pohlaví

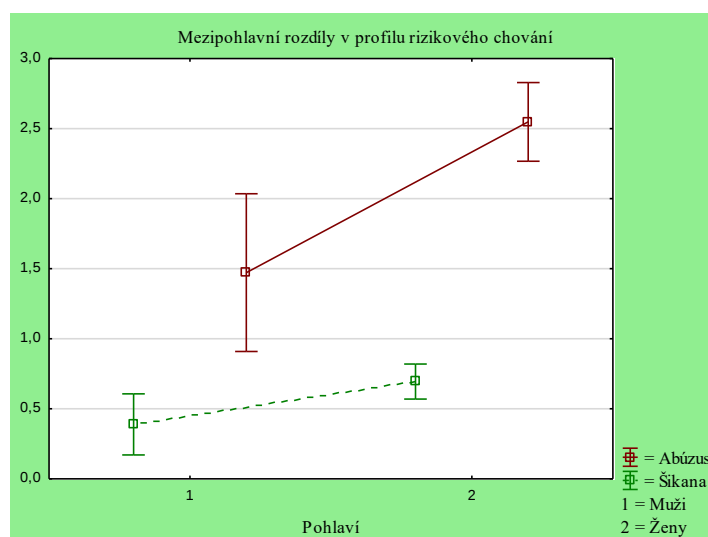
studentů/studentek. Daný program nám následně vypočítal Hotellingovo $T^2 = 12,25$, testovou statistiku $F(2,197) = 6,10$ a příslušnou p hodnotu $= 0,003$ týkající se celé skupiny těchto závisle proměnných (tj. týkající se abúzu i šikany). Z této testové statistiky a p hodnoty můžeme tedy usoudit, že mezipohlavní rozdíl v profilu rizikového chování u dospívajících je na 5% hladině statistické významnosti skutečně vysoce signifikantní. Abychom si mohli udělat lepší představu o směru tohoto rozdílu a o vlivu pohlaví na jednotlivé závisle proměnné, přidáváme tabulku 1, která navíc shrnuje výsledky t -testů týkajících se abúzu a šikany odděleně:

Tab. 1: Testy statistické významnosti rozdílu v profilu rizikového chování mezi chlapci a dívkami

Závisle proměnná	Testová statistika	P hodnota
abúzus	3,26	0,001
šikana	2,13	0,035

Z tabulky 1 pak můžeme vyčíst, že pohlaví má konkrétně vyšší vliv na abúzus návykových látek, přičemž se dokonce jedná o vysoce signifikantní vztah ($p = 0,001$). Vliv pohlaví na šikanu je ale taktéž statisticky významný ($p = 0,035$). Zajímavý je však zejména fakt, že pomocí Hotellingova testu jsme se dozvěděli i průměrné skóre abúzu u dívek ($= 2,55$) a u chlapců ($= 1,47$) a průměrné skóre šikany u dívek ($= 0,70$) a u chlapců ($= 0,39$), které v obou případech svědčí o tom, že dívky z našeho výzkumného souboru dosahují vyšší míry rizikového chování. Pro lepší představu přidáváme graf 1, který průměrné skóre znázorňuje:

Graf 1: Mezipohlavní rozdíly v průměrných skórech abúzu a šikany u adolescentů

Naše výsledky tedy naznačují, že je možné přijmout hypotézu, že chlapci a dívky se v adolescenci signifikantně liší profilem rizikového chování, což je v souladu s výše uvedenými studiemi Verešové (2020), Čerešníka a Gatíala (2014), Pavloviće et al. (2013), Čerešníka (2019) i Zemanové a Dolejš (2018). Zajímavým zjištěním odlišujícím se od těchto studií pak ale je, že v našem výzkumném souboru se dívky chovají rizikověji než chlapci. Domníváme se, že by tento vylučující se výsledek mohl být způsoben nepoměrem dívek a chlapců v našem výzkumném souboru. I přesto máme za to, že je důležité dané výsledky brát v potaz a prevenci cílit na obě pohlaví bez rozdílu.

Literatura:

- 1) Čerešník, M. (2019). Age and gender differences in risk behavior in adolescence in Slovakia. *SAR Journal*, 2(1), 3-8. <https://doi.org/10.18421/SAR21-01>
- 2) Čerešník, M., Gatíal, V. (2014). *Rizikové správanie dospievajúcich a vybrané osobnostné premenné dospievajúcich v systéme nižšieho sekundárneho vzdelávania*. Pedagogická fakulta Univerzity Konštantína Filozofa.
- 3) Dostál, D. (2016). *Mnohorozměrné statistické metody v psychologii*. Univerzita Palackého.
- 4) Pavlović, M., Žunić-Pavlović, V., & Glumbić, N. (2013). Students' and teachers' perceptions of aggressive behaviour in adolescents with intellectual disability and typically developing adolescents. *Research in Developmental Disabilities*, 34(11), 3789–3797. <https://doi.org/10.1016/j.ridd.2013.07.035>
- 5) Verešová, M. (2020). *Rizikové správanie dospievajúcich v systéme vyššieho sekundárneho vzdelávania*. Pedagogická fakulta Univerzity Konštantína Filozofa v Nitre.
- 6) Zemanová, V., & Dolejš, M. (2018). At-risk adolescents in the Czech republic. *Adiktologie*, 18(3–4), 151–162.